
**ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

УДК 334.021

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-2-34>

Бондар А.В.
аспірант кафедри управління
Сумського державного університету

Bondar Anatolii
Sumy State University

**ФОРМИ СОЛІДАРНОГО ФІНАНСУВАННЯ
ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИХ ПРОЕКТІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ
І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПАРТНЕРСТВА СТЕЙКХОЛДЕРІВ¹****FORMS OF SOLIDARITY FINANCING
OF ENVIRONMENTALLY-ORIENTED PROJECTS: NATIONAL
AND FOREIGN EXPERIENCE OF STAKEHOLDERS' PARTNERSHIP**

У контексті підписаної Угоди про асоціацію з Європейським Союзом питання забезпечення стійкого зростання рівня життя населення через упровадження еколого-орієнтованих проектів змушує активізуватися всі інституції соціально-економічних відносин. Зважаючи на обмеженість бюджетних ресурсів, що передбачені для реалізації еколого-орієнтованих проектів, одним із важливих завдань екологічної політики в Україні є гармонізація еколого-економічних відносин. Як результат, виникає необхідність у пошуку дієвих та конкурентоспроможних форм солідарного фінансування подібних проектів, основними сферами реалізації яких є відновлювальна енергетика, утилізація відходів, очищення води, ефективне водопостачання та ін. У статті проаналізовано існуючі форми солідарного фінансування в контексті реалізації еколого-орієнтованих проектів, а саме: краудфандинг (краудінвестинг), партисипативний бюджет, модель фінансування з грантовою підтримкою, кредитні програми міжнародних фінансових організацій, державно-приватне партнерство.

Ключові слова: еколого-орієнтований проект, партисипативний бюджет, краудфандинг, краудінвестинг, міжнародні кредитні програми, міжнародні фінансові організації, державно-приватне партнерство.

В контексте подписанного Соглашения об ассоциации с Европейским Союзом вопросы обеспечения устойчивого роста уровня жизни населения через внедрение эколого-ориентированных проектов заставляет активизироваться все институты социально-экономических отношений. Ввиду ограниченности бюджетных ресурсов, предусмотренных для реализации эколого-ориентированных проектов, одной из важных задач экологической политики в Украине является гармонизация эколого-экономических отношений. В результате возникает необходимость в поиске действенных и конкурентоспособных форм солидарного финансирования подобных проектов, основными сферами реализации которых является возобновляемая энергетика, утилизация отходов, очистки воды, эффективное водоснабжения и др. В статье проанализированы существующие формы солидарного финансирования в контексте реализации эколого-ориентированных проектов, а именно: краудфандинг (краудинвестинг), партисипативный бюджет, модель финансирования с грантовой поддержкой, кредитные программы международных финансовых организаций, государственно-частное партнерство.

Ключевые слова: эколого-ориентированный проект, партисипативный бюджет, краудфандинг, краудинвестинг, международные кредитные программы, международные финансовые организации, государственно-частное партнерство.

¹ Матеріал підготовлено у межах НДР «Корпоративна соціально-екологічна відповідальність для сталого розвитку: партнерство стейкхолдерів реального, фінансового та державного секторів економіки», № державної реєстрації 0117U003933.

The problem of ensuring sustainable growth of national living standards (through introducing environmentally-oriented projects) forces all the social and economic institutions to be activated in the context of adopting Association Agreement with the European Union. It should be stressed that nowadays the principles of sustainable development are usually ignored by business companies. They are trying to maximize profits and only several companies are social and environmental responsible. On the other hand, the public policy in the sphere of environmental-oriented projects implementation is not well developed. And often Ukrainian legislation is not corresponding with international requirements. One of the important tasks of Ukrainian environmental policy is harmonization of ecological and economic issues in view of the limited budget resources for environmental projects. As a result, there is a need to find effective and competitive forms of joint financing of projects in renewable energy, waste management, water treatment and effective water supply, etc. The mechanisms of projects' solidarity financing involve close interaction between the entrepreneurial sector, government, foreign partners and society. The existing forms of joint financing in the context of implementing environmentally-oriented projects (particularly, crowdfunding, participative budget, grant support, public-private partnership) are analyzed in the paper. Neither the state, nor the private sector, nor non-profit organizations alone can achieve the priority goals of activating environmentally-oriented processes in Ukraine which are in line with the principles of sustainable development. Only consolidation of all stakeholders and introduction of joint financing can become a basis for ensuring environmental and economic self-sufficiency of Ukraine.

Key words: environmentally-oriented project, participative budget, crowdfunding, crowdinvesting, international credit programs, international financial organizations, public-private partnership.

Постановка проблеми. Загострення екологічних проблем та обмеженість фінансових ресурсів в Україні змушує активізуватися над питанням пошуку альтернативних форм взаємодії всіх інституцій соціально-економічних відносин для процесу гармонізації економічних цілей з екологічними та соціальними інтересами країни. Гармонізація еколого-економічних відносин та впровадження ефективних моделей солідарного фінансування повинні стати домінантою національної екологічної політики в Україні. Спроби імплементації досвіду країн Європейського Союзу з формування альтернативних механізмів фінансування еколого-орієнтованих проектів свідчать про актуальність та своєчасність теми дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає в аналізі існуючих форм солідарного фінансування еколого-орієнтованих проектів у контексті українського сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних українських реаліях серед бізнес-структур відбувається ігнорування принципів сталого розвитку, що пояснюється пріоритетністю максимізації економічних показників, невідповідністю українського законодавчо-нормативного поля міжнародним вимогам, відсутністю важелів впливу на діяльність підприємств із боку державних органів [10]. Згідно з Податковим кодексом України, ставка вуглецевого податку становить лише 10 грн. (0,3 євро) за 1 т, тоді як у ЄС нині ринкова ціна за 1 т вуглекислого газу в еквіваленті становить близько 6 євро. Такі цифри стимулюють як українських, так і зарубіжних інвесторів розвивати в регіонах нашої країни важкі виробництва [11].

У контексті підписаної Угоди про асоціацію з Європейським Союзом питання забезпечення стійкого зростання рівня життя населення через упровадження еколого-орієнтованих проектів стає ще більш актуальним, що змушує активізуватися громадськість та іноземних партнерів. Як результат, виникає необхідність у пошуку дієвих та конкурентоспроможних форм солідарного фінансування подібних проектів, основними сферами реалізації яких є відновлювальна енергетика, утилізація відходів, очищення води, ефективне водопостачання та ін. Механізми солідарного фінансування проектів передбачає тісну взаємодію підприємницького сектору, державної влади, іноземних партнерів та суспільства.

Як зазначалося нами в попередніх наукових роботах, система солідарного фінансування являє собою складний взаємопов'язаний набір фінансових операцій і форм соціалізації, пов'язаних із підпорядкуванням економічних процесів інтересам розвитку людини. Як система соціально-економічних відносин вона характеризується єдністю таких постулатів: по-перше, це створення відкритих каналів щодо альтернативного надання грошових ресурсів для суб'єктів, які не можуть задовольнити фінансові потреби через традиційні банківські канали; по-друге, фінансові ресурси виступають каталізатором соціальних зв'язків між суб'єктами взаємовідносин; по-третє, відбувається максимальне забезпечення як економічних, так і соціальних потреб учасників процесу взаємодії [16].

Партисипативний бюджет. Як приклад застосування солідарного фінансування в розрізі реалізації еколого-орієнтованих проектів в Україні на всебічну підтримку заслуговує

партисипативний бюджет, або бюджет участі. Партисипативний бюджет – це частка місцевого бюджету, що використовується безпосередньо громадою міста на реалізацію ініціатив їхніх мешканців на конкурсній основі. Ресурси бюджету участі мають бути спрямовані на вирішення найактуальніших для певної територіальної громади питань. Подібний формат партнерства активізує процес формування активної громади, яка отримала додатковий інструмент впливу на розвиток міста [13].

Процес упровадження бюджетів участі у певній локальній громаді має свої особливості, але загалом виділяють такі характерні риси партисипативного бюджету:

- бюджет участі становить певну частину бюджету міста;
- проекти мають бути реалізовані на підпорядкованій місцевій громаді території протягом фіскального року;
- громадяни мають можливість визначення проектів, реалізація яких задовольнить потреби всієї громади, та безпосереднього контролю над витратами бюджету;
- місцева влада виступає гарантом перед населенням щодо реалізації відібраних проектів у незмінному вигляді і з чітко зазначеною вартістю [5].

В Україні процес упровадження бюджету участі розпочався з 2015 р. Першим містом, яке запустило програму під назвою «Громадський бюджет», що був запроваджений на базі моделі сусідньої Польщі, стали Черкаси. Наприкінці 2015 р. бюджет участі запровадили Полтава та Чернігів, а згодом долучилися інші великі міста України. У 2016 р. «Громадський бюджет» почав діяти у Львові з обсягом фінансування

в 16 млн. грн. [4]. У Києві 30–31 січня 2017 р. за результатами громадського обговорення та голосування було відібрано 62 проекти загальною вартістю 50 млн. грн.

Застосування учасницького механізму майже всіма обласними центрами та великою кількістю невеликих міст свідчить про високий запит як громадськості, так і місцевого самоврядування на запровадження інструментів демократії. Цикл партисипативного бюджетування схематично можна розділити на чотири етапи (рис. 1).

Постійної практики використання бюджету участі в контексті реалізації еколого-орієнтованих проектів в Україні на даний момент не існує, що пояснюється такими чинниками: коротким терміном досвіду використання, несформованим громадським суспільством, недостатнім рівнем інтересу до екологічних проблем, наданням переваги тактичним цілям, аніж стратегічним. Хоча в 2018 р. поданих на голосування еколого-орієнтованих проектів у м. Київ стало значно більше. Наприклад, проект «Від відходів до доходів» передбачає встановлення автоматів для збору вторинної сировини у 12 скверах та парках Києва. Ініціатори зазначають, що в місті зараз немає подібних пристроїв і проект зможе окупитися за 8–10 місяців. Проект «Моніторинг забруднення повітря в Києві» для інформування населення пропонує запустити пристрої моніторингу повітря відповідно до європейських норм на базі постів Українського гідрометеорологічного центру. Приймальня ліків/використаних медичних інструментів для утилізації – ініціатори пропонують створити мережу приймалень медичних відходів населення і відкрити перший пункт у міській лікарні № 9.

Рис. 1. Цикл партисипативного бюджетування

Джерело: розроблено автором на основі [1]

У цьому питанні нашій державі слід орієнтуватися на досвід сусідньої Польщі, де в багатьох містах суми, подані за проектами зі сфери поліпшення екологічного середовища, перевищують бюджет участі у цілому. У своєму дослідженні польські вчені [22] проаналізували бюджет участі трьох польських міст (Познань, Лодзь, Катовіце) щодо використання цих фінансів для реалізації проектів із поліпшення екологічного стану середовища. Проекти було розділено за такими характеристиками: розбудова зеленої інфраструктури, проекти з охорони довкілля, поводження з відходами, охорона атмосферного довкілля, екологічна освіта.

Після оприлюднення результатів голосування успішні еколого-орієнтовані проекти становили значну частину від усього бюджету, а саме Лодзь – 19,74 млн. злотих (49,4%), Катовіце – 5,23 млн. злотих (26,1%), Познань – 4,95 млн. злотих (49,5%). Така велика частка екопроектів свідчить про зацікавленість мешканців у розбудові «зеленої» інфраструктури та сприянні у вирішенні першочергових екологічних загроз.

Краудфандинг. Ще однією можливою ефективною формою солідарного фінансування еколого-орієнтованих проектів, на нашу думку, може розглядатися краудфандинг – технологія залучення мікроінвестицій за допомогою спеціалізованих Інтернет-платформ для реалізації різноманітних проектів [17]. Розвиток інформаційного суспільства допомагає впровадженню інноваційних механізмів соціальної мобілізації людей для вирішення завдань у різних сферах. У контексті реалізації концепції сталого розвитку краудфандинг як альтернативний механізм фінансування

створює умови для соціальної активізації суспільства та бізнесу, надаючи доступ до фінансових ресурсів соціально відповідальним та еколого-орієнтованим підприємствам.

Згідно з Crowdfunding Industry Report, сьогодні у світі успішно функціонують понад 600 краудфандонгових платформ, які акумулювали за 2017 р. приблизно 35 млрд. дол. США [20]. Маркетингове агентство Funded Today проаналізувало роботу найбільш успішної краудфандингової платформи Kickstarter: за весь час існування було проведено 374 507 кампаній, а загальна сума залучених коштів становила 3,683 млрд. дол. Найбільше проектів орієнтовано на невисокі збори (10 тис. дол. США), яких за роки роботи майданчика було 53 707 [18]. Еколого-орієнтовані проекти, що реалізуються за допомогою краудфандингу, також нарощують обсяги фінансування, це зумовлено новими курсами розвитку багатьох країн, в яких екологічний чинник є центральним. Здебільшого такі проекти пов'язані із «зеленою» енергетикою та впровадженням екоінновацій.

Саман Адхамі, Джанкарло Гюдичі, Хай Фам Нгуен проаналізували дані 423 проектів з упровадження відновлювальної енергетики, що були запущені на європейських спеціалізованих еколого-орієнтованих краудфандингових платформах (GreenCrowd, GreenXMoney, Lendosphere та ін.) за період із 2011 по 2017 р. Слід зазначити, що майже всі досліджувані платформи функціонують за моделлю краудінвестингу, що передбачає залучення інвестицій у проект, що здійснюються незначними сумами за спрощеною процедурою з розрахунку отримання фінансової вигоди у вигляді роялті, фік-

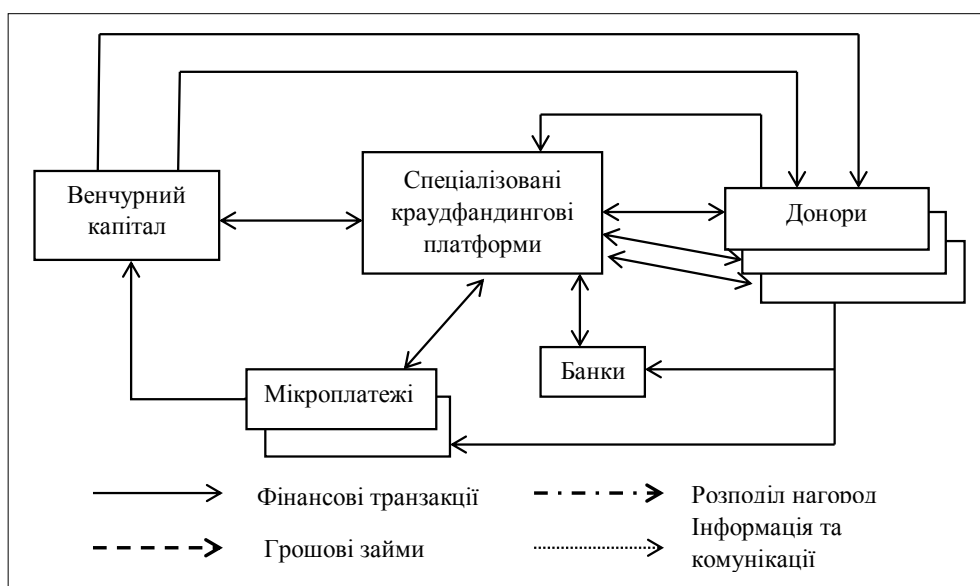

Рис. 2. Процес грошового фінансування краудфандингової моделі

Джерело: розроблено автором на основі [21]

сованої ставки та повернення наданих інвестицій, участі в акціонерному капіталі. Вченими було встановлено позитивну взаємозалежність між кількістю успішно реалізованих проектів у конкретному регіоні та індексом його соціальної стійкості. А основними детермінантами успіху «зелених» проектів слід уважати такі: збільшення темпів виробництва відновлювальної електроенергії в регіоні, збільшення рівня викидів або забруднення повітря та коефіцієнт соціального сприйняття, що констатує, як існуючий соціальний контекст впливає на загальний успіх «зелених» кампаній [19].

За оцінками фахівців, ринок краудфінансінгу й надалі буде показувати стабільне зростання, що зумовлено такими перевагами краудфінансінгу як моделі фінансування: швидкістю виділення коштів, чіткою часовою обмеженістю, інформаційною прозорістю і відповідальністю перед вкладниками, мінімальною кількістю ієрархічних рівнів ухвалення рішення, зниженням транзакційних витрат, необмеженою кількістю потенційних інвесторів [16].

Слід зазначити, що розвиток краудфінансінгу в Україні й у світі – це два абсолютно різні процеси, що пояснюється низьким рівнем доходів, інформаційною обмеженістю суспільства та недостатнім рівнем довіри як до форми фінансування, відсутністю законного регулювання діяльності краудфінансінгу. Але є й позитивні приклади: за час існування краудфінансінгової платформи «Спільнокошт» було профінансовано декілька еколого-орієнтованих проектів: «Київська станція переробки пластику» збрала 33,4 тис. грн. серед 104 донаторів, а проект Cyber Popic One (пристрій для вирощування рослин і платформа для експериментів та колаборації) зібрав 100,4 тис. грн. серед 109 осіб.

Модель фінансування з грантовою підтримкою, кредитні програми міжнародних фінансових організацій. Зважаючи на обмеженість бюджетних ресурсів, що передбачені для реалізації еколого-орієнтованих проектів, одним із важливих завдань органів місцевого самоврядування є пошук альтернативних форм фінансування та налагодження співпраці з міжнародними фондами, програмами та надавачами грантів.

Прикладом ефективного використання такої форми колективного фінансування на теренах України є проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Він реалізовувався ЄС за фінансової підтримки та безпосередньої участі ПРООН упродовж 2008–2017 рр. Завдяки ньому було реалізовано близько 3 900 різноманітних соціально значущих мікропроектів, серед яких 1 810 проектів спрямовано на ремонт закладів дошкільної та загальної середньої освіти,

708 проектів стосуються вдосконалення матеріально-технічного забезпечення об'єктів охорони здоров'я, 157 – систем водопостачання, 18 – охорони навколишнього середовища, 64 – сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, 1044 проекти реалізовано у сфері енергозбереження. Як свідчать результати моніторингових досліджень, до заходів проекту МРГ було залучено 2 830 адміністративно-територіальних одиниць, що становить 20% від їх загальної кількості. Близько 5,6 млн. осіб отримали підтримку в рамках проекту МРГ починаючи з 2008 р. [14].

Основна ідея проекту – у консолідації органів місцевого самоврядування, громадських організацій та представників бізнесових структур шляхом реалізації спільних проектів, спрямованих на поліпшення умов життя людей та пропагування ідей сталого місцевого розвитку в Україні. Центральну роль у проекті МРГ відіграють саме громадські організації різноманітних правових форм, а саме: об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, органи самоорганізації населення, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив та ін.

Слід зазначити, що МРГ створює ефективні механізми для співпраці між усіма учасниками програми шляхом формування взаємовигідних партнерських відносин, зокрема це стосується розроблення спільними зусиллями за участі громад пріоритетних планів проектів, ініціаторами яких є безпосередньо представники громад, погодження мікропроектів, їх фінансування, а також постійний контроль над виконанням заходів у межах проекту з метою забезпечення максимальної прозорості та підзвітності. Механізм взаємодії за програмою передбачає солідарне фінансування мікропроектів, а саме: 5% фінансується за рахунок членів громад, мінімум 20% вартості проекту становлять кошти місцевого бюджету та 75% фінансуються коштами МРГ [2].

Серед еколого-орієнтованих проектів, що були реалізовані за допомогою МРГ, найбільш актуальними є проекти, спрямовані на впровадження енергоефективних технологій. Результатом їх упровадження є скорочення витрат на споживання електроенергії, зниження рівня забруднення довкілля, поліпшення стану здоров'я населення. За період реалізації проекту МРГ загальна сума всіх кошторисів 200 затверджених мікропроектів становила 74,3 млн. грн. (2,83 млн. дол. США/2,52 млн. євро), з яких 5,5% було зібрано громадами, 31,6% виділено з місцевих бюджетів, 62,8% – внесок проекту МРГ та 0,1% – додатково залучені кошти.

Нестача власних ресурсів також підвищує роль кредитних запозичень від міжнародних

фінансових організацій (МФО), адже на відміну від українських банків умови фінансування таких кредиторів більш вигідні: ставка нижче, терміни довші. Основними умовами для отримання кредитів від МФО є реалістичність проекту, гарантоване повернення кредитів, дотримання економічних критеріїв [4].

Еколого-орієнтовані кредитні програми МФО спрямовані на фінансування проектів, що поліпшують стан навколишнього середовища й є фінансово доцільними з погляду витрат. Серед основних інвесторів слід виокремити Північну екологічну фінансову корпорацію (НЕФКО). Вона виділяє кошти на фінансування програм «Чисте виробництво» і «Екоефективність». Особливістю цих програм є той факт, що фінансування дається не на будівництво нових, а тільки на модернізацію існуючих об'єктів (у співвідношенні 90% – позика, 10% – внесок позичальника). Повернення позик передбачається за рахунок економії споживання енергоресурсів та зменшення забруднення [7]. Перша кредитна програма спрямована на фінансування проектів приватного сектору, друга розрахована на муніципальний сектор і проекти, які пов'язані із центральним опаленням або очищенням стічних вод на промислових підприємствах [8].

У вересні 2010 р. між НЕФКО та Україною було підписано та ратифіковано рамкову угоду, що підтверджує в країні статус даної міжнародної фінансової організації. Завдяки цій угоді з'явилися нові інструменти для фінансування еколого-орієнтованих проектів, а саме можливість надання кредитних коштів муніципалітетам і регіональній владі. У 2018 р. Верховна Рада ратифікувала нову фінансову угоду між Україною та НЕФКО. Угода спрямована на реалізацію проекту «Вища освіта України», сутність її полягає у здійсненні заходів із підвищення енергоефективності у вищих навчальних закладах України. Відповідно до угоди, сума кредиту становить 30 млн. євро на 15 років із пільговим періодом п'ять років. Відсоткова ставка може бути плаваючою або фіксованою на дату вибірки + маржа 3,41%. Погашення кредиту має здійснюватися раз на півроку рівними частками до основної суми боргу або ж фіксованими платежами, що складаються з основної суми боргу та відсотків [15].

Державно-приватне партнерство. Насамкінець розглянемо питання державно-приватного партнерства (ДПП), що, на нашу думку, є найбільш дієвим й ефективним механізмом солідарного фінансування еколого-орієнтованих проектів. Поява та розвиток приватного підприємництва зумовлює необхідність налагодження взаємовідносин між державою

та приватними структурами, що передбачає об'єднання зусиль для задоволення суспільних потреб. У ринкових умовах на державу лягає низка функцій, які вона не завжди може виконати. Об'єднання державного регулювання та можливості приватного сектору, налагодження між ними партнерських стосунків великою мірою можуть сприяти вирішенню екологічних проблем.

У розвинених країнах термін «державно-приватне партнерство» розглядається як схеми реалізації проектів, широкий спектр бізнес-моделей і відносин за будь-якого використання ресурсів приватного сектору для задоволення суспільних потреб. Існують різні визначення терміна «ДПП», його розглядають мінімум із чотирьох позицій [12]:

1) як форму взаємодії (співробітництва) держави та бізнесу для реалізації суспільно значущих проектів на взаємовигідних умовах;

2) як відносини співробітництва між державою та бізнесом для реалізації суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності;

3) як суспільний інститут, у межах якого здійснюється спільна діяльність державних органів влади і приватного сектору для задоволення потреб суспільства;

4) як угода між публічною і приватними сторонами у сфері виробництва та надання інфраструктурних послуг (засіб підвищення ефективності бюджетного фінансування).

У вітчизняних нормативних документах ДПП розглядається як співробітництво на основі договору між органами державної влади та місцевого самоврядування, з одного боку, та юридичними та фізичними особами – підприємцями, з іншого боку [9].

Застування ДПП у контексті еколого-орієнтованих проектів поширюється на сфери діяльності, де ресурсів державного сектору не вистачає на адекватне виконання своїх функцій і обов'язків, зокрема це стосується проектів з управління відходами, водопостачання та водовідведення, підвищення енергоефективності, поліпшення транспортних послуг, розбудови зеленої інфраструктури. Як свідчить міжнародна практика, впровадження проектів ДПП із метою збереження й відновлення послуг екосистем найчастіше відбувається в таких формах [12]:

1) проектування, будівництво та експлуатація інфраструктурних виробничих об'єктів, кінцевою метою діяльності яких є підвищення якості функціонування екосистем, природних територій і об'єктів та (або) забезпечення їх раціонального використання;

2) передача приватному сектору в управління природних територій і об'єктів, що

залишаються в державній чи комунальній власності;

3) надання в концесію та оренду природних територій і об'єктів, які залишаються в державній або комунальній власності;

4) проектування, будівництво та експлуатація рекреаційних, туристичних і оздоровчих установ та їхньої інфраструктури в межах окремих природних територій і об'єктів.

Понад 60% проектів ДПП від загальної кількості було реалізовано у сфері оброблення відходів, 20% – у сфері збору, очищення та розподілення води, понад 8% – у сфері інфраструктури та понад 3% – у сфері виробництва, транспортування і постачання тепла [6].

Успішну реалізацію еколого-орієнтованих проектів у контексті державно-приватного партнерства розглянемо на прикладі проекту біопаливного опалення у місті Малин. У 2014 р. між територіальною громадою міста Малин та ТОВ «Енергія тепла» в рамках здійснення ДПП було укладено договір про спільну діяльність зі строком дії 15 років. Виконання договору покликано підвищити показники енергоефективності завдяки зменшенню споживання енергоресурсів бюджетних будівель

міста. Згідно з договором, приватний партнер повинен модернізувати систему теплопостачання шляхом заміни старого обладнання на два твердопаливні водогрійні котли та здійснювати операційну діяльність із виробництва теплової енергії та постачання тепла споживачам на термін 15 років. У результаті реалізації проекту річні витрати на опалення зменшилися на 40%, знизилася викиди вуглецю більше ніж на 11 тис. т протягом проекту. Очікувані обсяги інвестицій із приватного сектору становлять 150 тис. дол. США [6].

Висновки з даного дослідження. Сьогодні основним напрямом розвитку світової економіки стає екологічна спрямованість національних економік більшості країн світу на основі активізації інвестиційно-інноваційних процесів. Ані держава, ані приватний сектор, ані некомерційні структури самостійно не здатні досягти пріоритетних цілей з активізації еколого-орієнтованих процесів в Україні, що відповідають принципам сталого розвитку. Лише консолідація усіх учасників процесу та впровадження форм солідарного фінансування є необхідною основою забезпечення еколого-економічної самодостатності нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Булеца Н.В. Особливості процесу партисипативного бюджетування в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_8_31 (дата звернення: 11.01.2019).
2. Васильєва Т.А. Організаційний та фінансово-економічний механізм Проекту ЄС і ПРООН. *Місцевий розвиток за участі громади* : монографія ; у 2-х т. Т.1. Теоретичні основи сталого місцевого розвитку, орієнтованого на громаду / за ред. Ю.М. Петрушенка. Суми : Університетська книга. 2013. С. 292–295.
3. Вивчення оптимальних моделей державно-приватного партнерства для промислових парків в Яворові і Новому Роздолі. URL: <http://institute.lviv.ua/doc/02ppp.pdf> (дата звернення: 21.01.2019).
4. Використання фінансових інструментів при реалізації місцевих проектів розвитку інфраструктури та енергозбереження : методичний посібник / за ред. І.Ф. Щербини. Київ : USAID, 2011. С. 60.
5. Гринчук Н. Бюджетний процес на місцевому рівні в Україні: правове регулювання, повноваження місцевої влади, участь громадськості. Київ : PAUCI, 2011. С. 45.
6. Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проектів. URL: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf (дата звернення: 14.02.2019).
7. Діяльність НЕФКО. *Міністерство фінансів України* : веб-сайт. URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/printable_article?art_id=388297 (дата звернення: 14.02.2019).
8. Екопроекти в Україні: міжнародна допомога. *Інформаційне агентство УНІАН* : веб-сайт. URL: <https://www.unian.ua/ecology/1286870-eko-proekti-v-ukrajini-mijnarodna-dopomoga.html> (дата звернення: 15.02.2019).
9. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2404-17> (дата звернення: 21.03.2019).
10. Розроблення фундаментальних основ відтворювального механізму «зеленої» економіки в умовах інформаційного суспільства. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/55784/1/Melnyk_1277.pdf (дата звернення: 21.03.2019).
11. Карлін М. «Зелені» фінанси: територіальний аспект використання. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 3. С. 80–86
12. Павлюк К.В., Дегтярь Н.В. Державно-приватне партнерство як механізм фінансування збереження екосистем. *Фінанси України*. 2012. № 9. С. 86–87.

13. Про бюджет участі. *День* : веб-сайт. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobysci/pro-byudzhetchastisti> (дата звернення: 21.03.2019).
14. Проект МРГ допомагає інтегрувати розумні технології у 26 містах України. *ПРООН/ЄС «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»* : веб-сайт. URL: <http://cba.org.ua/ua/>.
15. Рада ратифікувала Угоду з НЕФКО щодо підвищення енергоефективності університетів. *УКРІН-ФОРМ* : веб-сайт URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2484257-rada-ratifikuvala-ugodu-z-nefko-sodo-pidvisenna-energoefektivnosti-universitetiv.html>.
16. Роль соціально-солідарного фінансування в системі соціально-економічних відносин. URL: http://r250.sudu.edu.ua/bitstream/123456789/66085/1/Bondar_Rol_sotsialno_solidarnoho_finansuvannia.pdf.
17. Смоленніков Д.О. Модель краудфандінгу в управлінні проектами. *Економічні проблем сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О.Ф.* ; за ред. О.В. Прокопенко, М.М. Петрушенка. Суми : СумДУ, 2015. С. 492–493.
18. Сравнение Kickstarter и Indiegogo по сборам и шансам на успех. *Ain.ua* : веб-сайт. URL: <https://ain.ua/2018/07/13/sravnenie-kickstarter-i-indiegogo>.
19. Adhami S., Giudici G., Anh H.P.N. Crowdfunding for Green Projects in Europe: Success Factors and Effects on the Local Environmental Performance and Wellbeing. URL: <http://www.crowdfundres.eu/wp-content/uploads/2017/11/Crowdfunding-for-green-projects-in-Europe-2017.pdf> (accessed: 28.03.2019).
20. Crowdfunding Statistics. *FUNDLY* : веб-сайт. URL: <https://blog.fundly.com/crowdfunding-statistics/#general>.
21. Ibrahim Niko, Verliyantina. The Model of Crowdfunding to Support Small and Micro Businesses in Indonesia Through a Web-based Platform. *Procedia Economics and Finance*. 2012. № 4. P. 390–397. DOI: 10.1016/S2212-5671(12)00353-X.
22. Arnold Bernaciak, Agnieszka Rzenca, Agnieszka Sobol (2017). Participatory Budgeting as a Tool of Environmental Improvements in Polish Cities. *Economic and Environmental Studies*. 2017. Vol. 17. № 4. P. 893–906.